

...grovfoder

Det finns flera sätt att ge fåren grovfoder under vintersäsongen: på foderbord, i höhackar eller låta dem ha fri tillgång från hela ensilagebalar.

Grovfodret till får brukar bestå av hö, hösilage eller ensilage. Det är viktigt att det innehåller mycket blad och fröställningar, eftersom fåren ratar grova grässtrån. De väljer ut de tunnare stråna, bladen och fröställningarna och lämnar resten.

Får äter inte allt

Djurhållare som tror att fåren ska äta upp allt gör ett misstag. Samma foder som fungerar bra för till exempel köttdjur och häst kan alltså vara otillräckligt för får. Biologiskt är kor och hästar gräsätare, medan fåren är blad-/örtätare (och getter är buskätare). Det har faktiskt hänt att får svultit ihjäl trots att det legat grovfoder med grova strån, men tunt med blad, på foderbordet. Det fungerade bra för herefordkorna på den gården men var katastrofalt för fåren.

Att det finns foder framme är alltså i enstaka fall inte det samma som att fåren har mat. Även en helt tom foderhack kan vara en varning om bristande skötsel. Om djurhållaren avvaktar med att fylla på nytt foder till dess häcken är tom tvingas fåren att äta ett foder som de tidigare ratat och som kan vara olämpligt och otillräckligt för dem.

Tänk på äthålen i balar

Ibland ser man att ensilagebalar med plasten bara delvis borttagen används direkt som foderplats. Att tänka på här är att fåren i en del fall gröper ur ett hål i balen, där de kan sticka in huvudet och äta. Men när de har ätit rent i hålet på de för dem ätbara delarna finns det bara grövre skaft kvar till nästa får som sticker in sitt huvud i samma äthål. Balarna måste då öppnas så att nya ätytor blottas. Det har också hänt att äthålen försämrats balens hållfasthet så att den fallit ihop och klämt fast ätande får.

Mögel behöver inte vara farligt

Även fodrets hygieniska kvalitet bör granskas. Mögel kan vara olämpligt, men behöver inte vara det. Det finns information om att fåren till och med föredrar vissa mögel. Om möglet är farligt för djuren eller inte kan dock inte avgöras genom att titta på det, endast genom en foderhygienanalys (laboratorium finns hos Statens veterinärmedicinska anstalt). Självt bör man

Att det finns foder framför nosen på fåren innebär inte automatiskt att djuren får i sig tillräckligt med näring. Får ställer högre krav på grovfodret än exempelvis köttkor. Foto: Einar de Wit

vara litet försiktig med att lukta på möjligt foder och hellre för säkerhets skull plocka bort alla möjliga foderpartier.

Vid misstanke om olämpligt foder blir den djurbaserade bedömningen än viktigare. Är djuren i god kondition tycks utfodringen fungera.

Problem med fruset ensilage

Vid utfodring med vattenrikt ensilage i kyla måste man ha i åtanke fårens problem om ensilaget fryser. Det blir svårare för dem inte bara att få loss fodret, de måste gnaga det i sig, utan också att välja ut de mer näringsrika bladen. Djuren måste dessutom värma upp det frusna fodret, vilket kostar energi.

Fruset ensilage nöter också hårt på framtänderna, vilket i längden kan medföra problem med minskat foderintag. Tandstatus hos djuren blir viktigare.

Komplettera med hö

Fårens intresse för hö tycks öka vid strängare kyla. Kanske ger det en bättre inre värmeproduktion vid nedbrytning i våmmen. Kraftfoder ger dock snabbare energi än grovfoder. Det kan rekommenderas att ensilage, beroende av vattenhalt, kompletteras med hö när kylan slår till.

Kalle Hammarberg, mångårig distrikts- och länsveterinär med får och getter som specialitet

I nästa nummer:

Får behöver skydd från både kyla och värme. Fårhuset ska erbjuda en ren och torr liggplats.